Він сидить над річкою, у білій косоворотці, солом'янім брилі, парусинових штанях, закачаних по коліна. В тихій воді відбивається лозяне вудлище, видно кропивку. Та й густа ж вона, та й рясна, а між нею то зграйкою пропливуть краснопірки, то блисне сріблясta верховодка або вирине з густого сплетіння водоростей молоденька щучка і на якийсь час замре у прозорій воді, добре видима — хоч рукою її бери. Але досить поворухнутись, як вона шугає в глибінь, і через мить біля куща аїру немовби хто бризкає на поверхню — так рясно й багато скидається там мальків, сполоханих чи оцією щучкою, чи, може, й окунем.

А над стеблиною вже тремтить сітчастими крилами темно-синя й блискуча в сяйві сонця бабка!

Над річкою лягає потужний гудок пароплава. Рибалка помічає лише краєчок труби, що, здається, пливе по сіножаті.

То заступлять її лози, то заховається вона у вербах, то знову з'явиться через хвилину, щоб зникнути потім у густій надбережній зелені.

Із-за лугу випливає, нарешті, двоповерховий пароплав "Мо-локов". Піщаною косою біжать сюди троє дівчат.

Вони спиняються біля спортивної ажурної вишки, кладуть просто на пісок свої плаття, лишаючись у купальних костюмах. Легко, звично й швидко піднімаються по східцях, і перша з них, що в багряній косинці, стає на самий край площадки, зорить на річку, жде чогось...

На тлі блакитного неба чітко вирізьблюється стрункa постать. Щедро обдає її своїм сяйвом літнє сонце, немовби й воно задивилося з високого неба на дівочу красу, голубить і ніжить її теплим промінням...

Смикається поплавець, та рибалка не помічає кльову. Його увагу приковує до себе молода фізкультурниця.

Вигинається дівочий стан, напружуючи м'язи ніг. Ривок — і ось уже вона, розгорнувши руки, мов крила, ластівкою падає до теплої води. Летять бризки. На кілька секунд дівчина зникає в голубій Десні, а потім, виринувши, кричить до подруг:

— Та чого ж ви стоїте? Стрибайте...

"Ще під пароплав потрапить",— думає рибалка, не зводячи з неї очей.

Над Десною лягає протяжний застережливий гудок. Дівчина пробує вже завернути назад, але швидка течія односить її все далі від берега.

— Пропаде... по-дурному може загинути.

Рибалка стежить за косинкою, що червоніє на воді, а з пароплава знову і знову лунають застережливі протяжні гудки.

— Галю! — скрикує одна з подруг.— Та куди ж тебе понесло? До берега завертай.

Але дівчина зникає під водою... "І чия ж це вона, отака завзята?"

Галя виринула осторонь пароплава, і її сильне, загартоване спортом тіло підхопила на теплий гребінь висока хвиля.

— Ой дівчино,— зауважив рибалка,— хіба ж можна бути такою... відчайдушною?..

Здивовано глянула на нього, і в чорних очах її засвітилися веселі іскорки.

— А ви що?.. Може, гадали, під пароплав потраплю?

— Недовго й потрапити...

— Та я виросла біля цієї річки... Я, коли хочете знати, по плаванню... місцевий чемпіон!..— вигукнула жартівливо дівчина й попливла собі далі. А рибалка мимоволі стежив за нею, милуючись її спортивною майстерністю. Вона то поринала під воду, то лягала на спину, розкинувши руки, то плескалась у хвилях, мов качка, не відчуваючи втоми.

Рибалка ж змінив наживку, та все одно не клювало. "Доведеться, мабуть, прийти сюди надвечір. На заході сонця риба береться краще". Зібрався був змотувати вудку, коли це позаду хтось дзвінким, але насмішкуватим голосом спитав:

— А що, дядьку, ловиться риба?

Обернувся. Перед ним засмагла, як циганка, стояла Галя. Віяло від неї молодою силою, здоров'ям і красою. Поруч неї такі ж загорілі подруги з цікавістю дивились на рибалку.

Галя витягла з води шпагат, що на ньому було нанизано дві манюсіньких краснопірки, верховодка і йоржик.

— Оце стільки? Що ж це ви, дядьку, хіба не вмієте ловити? Та тут не те що на юшку — кошеня цією рибою не нагодуєш.

— А чому ти мене дядьком звеш? Хіба я старий?

Галя, тримаючи в руках в'язочку, глянула рибалці в очі.

Нічого не відповіла. Тільки відчув, як од того погляду наче сонячним промінням обдало йому душу, і він подумав: "Вона... Іншої годі й шукати... Прекрасний буде образ". А вголос сказав:

— Який же я для тебе дядько? Я просто... Максим.

— Це ви до нас у Літки на дачу приїхали?

— На дачу, і працюватиму тут.

Не розпитувала нічого більше, поклала в'язочку на місце, звернулася до подруг:

— Попливемо, дівчата? Захлюпотіла під ногами у них вода.

— Треба не тут рибалити. В озерах добре риб^іовиться! — гукнула Галя вже з річки, і попливли всі троє на той бік, де великим горбом лиснів під сонцем чистий пісок.

Максим обгорнув свою рибу травою, поклав до кишені та й рушив обідати. У лозах зустрілася йому ціла юрба хлопчиків. Один з них, оглянувши Максима та його вудки, лукаво запитав:

— Дядьку, а де ж ваша риба?

— У Десні плаває.

— Там риба є,— значуще проказав хлопчик і, шморгнувши носом, гукнув: — Ану дивіться, хлопці, то ж буксир пливе? — І юрбу підлітків наче хвилею змило — так швидко помчали до річки.

Через кілька хвилин рибалка був уже біля ґанку.

— А де ж твій улов, Максиме? — запитала в нього мати.— Ото просидів стільки годин і нічого не піймав?

— Та ні, піймав ось тут кілька штук.

— На юшку чи й вистачить. Що ж воно, не клює?

— Не клює. Обід уже зварили? Голодний як вовк...

По обіді Максим узяв ковдру, вибрав у кінці городу затишне місце під вербами, ліг. Дивився в небо. Воно синє-синє.

У вишині в'ються ластівки. Злегка над ним погойдуються віти верби. Думав про Галю.

"Ловка дівчина, сміливa, такою й мушу її відобразити. Особливо гарні в неї очі: карі, навіть чорні. І такі вони глибокі, променисті... Коли б тільки погодилась. Я все їй поясню... Вона зрозуміє..."

Легенький вітер обвівав йому обличчя, і оця вітряна прохолода була приємною, як і невгамовний шепіт листя над головою, що мимоволі його заколисував...

Непомітно надійшов сон.

Прокинувся Максим надвечір. Узяв мило, рушник, пішов до річки купатися.

Дорогою Максим зустрів хлопчика років тринадцяти, що ніс на плечі весла. На ньому полотняна сорочка, сірі приношені штани. З-під старого кашкета визирають пасмочка вигорілого під сонцем волосся, а очі веселі, іскристі...

Максимові хлопець сподобався, і він, зупинивши його, спитав:

— Як тебе звати?

— Грицько.

— А де ж це ти був?

— Хіба не бачите? На річці... Дачників катав...

— І часто їх катаєш?

— Та щодня.— Хлопець переклав весла на ліве плече й несподівано попросив: —Дядьку, дайте закурити.

— А хіба ти куриш? Ти ж іще малий.

Грицько підбив угору козирок старенького картуза, сміливо глянув па Максима.

— Малий... А як гроші заробляти, так не малий. Я матері вже віддав сімдесят п'ять рублів... та сестра просить: "Грицько, дай на квиток у кіно". Я ж не відмовляю.

— У тебе й сестра є? — охоче розпитував його Максим. Хлопець починав йому подобатися більше.— А твоя сестра, може, в колгоспі робить?

— У вишивальній майстерні — он де вона робить, а взагалі вона скоро буде вчителька. В десятий клас цієї зими ходитиме. Треба їй на книжки, на зошити... Хто дасть? Я дам, бо в мене завжди тепер свіжа копійка крутиться. А ви кажете — малий. Я сьогодні аж сім карбованців заробив у дачників.— І він сплюнув на пісок.— Ех, оце б закурити, та ви, мабуть,

некурящий. Ну, я сюди піду, а то вдома ще по хазяйству треба поратись. — І він завернув у лозняк. Якийсь час ^було видно весла, що немовби пливли над лозами, але скоро й вони зникли з очей.

Максим пішов понад берегом до піскуватої коси, де він зав-жди любив купатися.

Дачників уже не було. З кошиком в руках ходила край берега жінка.

— Що то ви там шукаєте?

— Черепашки.

— Здаєте на ґудзики?

— Ні, варимо свиням. Ото в чавун накладеш та окропом обдаси їх гарненько — так і порозкриваються. Добра їжа для свиней. Від черепашок вони й ростуть швидше, і сала набираються.

Жінка пішла собі далі, а Максим, минувши затоку, спинився біля річки. Ще багряно горів захід. Вдивлявся в нього, щоб запам'ятати оцю красу. Над самим обрієм було рожеве-рожеве небо, а по ньому наче хто розтрусив пелюстки з соняшника. А ще вище довгими смугами лягли хмарніш з багряним низом і димчастим верхом, а поміж ними, немов крізь віконця, світилося цятками ніжне, прозоре, яскраво-голубс небо.

Максим вдивлявся в оце сплетіння хмар, помічав, як поволі змінювався їхній колір, як попелясті хмарини перетворювалися на фіалкові. Поступово згасала зоря, і так само поступово мінилися й гасли відсвіти у воді.

Ось по тихій річці підплив бакенщик до дерев'яного поплавка, закріпив на ньому ліхтар, засвітив його, поплив собі далі.

Заколивався вогник, відбиваючись у воді, потім іще один, а там іще. Глянеш у далечінь — наче хто розсипає вогняне намисто,— так ті вогники мерехтять у вечірніх сутінках.

По той бік річки стояли дві жінки, просили перевозу. Не поспішаючи, відчалив до них човен. Було чути, як падали з весла краплини. У житах співали перепели, кумкали озерні жаби. Лягали над рікою тужливі крики чайок. Ось промчала одна з них над головою в Максима і каменем упала поблизу берега. А коли знялася знову в повітря, на фоні рожевого неба було помітно в її носику рибинку.

Максим, роздягнувшись, кинувся в воду. Вода була тепліша, ніж удень. На сході ще жевріло небо, але вже засвічувалися в ньому поодинокі зорі.

Після купання Максим сів на березі, залюбки слухав перепелів, що виспівували по той бік річки в хлібах; часом вплітались в ті співи деркачі або лунав різкий чаїний крик і завмирав десь у дальніх лозах.

Із-за сільських садів підводився багряний, як красоля, місяць, і займалась, рум'янилась під ним у затоці вода.

Максим пішов від Десни. Приємно пахли лози, чіпляючись гілочками за сорочку. Та ось раптом з кущів з'явилася дівчина в косинці. Пізнав її, привітався:

— Добрий вечір, Галю!

Спинилась, дивиться в обличчя, осяяне місяцем.

— А, це ви? Рибалка...— засміялась, побігла в кущі — і нема її.

Чи оця несподівана зустріч, чи сміх дзвінкий, чи короткий блиск її здивованих очей мимоволі збунтував Максима. Немов зачарований, стояв він, дивлячись у той бік, куди зникла Галя.

"Як га зірка вечірня... Скотилася — й нема. Куди ж це вона? Невже купатися при місяці? А може, на побачення до когось поспішає?"

Постояв іще якийсь час, прислухаЕОчись, чи не гомонить де парубоцький голос, чи не шелестить лоза від поквапної* дівочої ходи. Та ніде не чути нічого. Тихі лози, пахучі, замріяні... Тільки місяць обціловує й голубить їх своїм сяйвом, і від того видаються вони ще красивішими.

Вдома зустріла його мати докорами.

— Забарився, а ти його дожидай. Та всякі думки голову непокоять. Не ходи вечорами купатися, а то ще втопишся на глибокому.

— Що я, маленький чи плавати не вмію?

— Саме ті й топляться, що плавати вміють. Гляди, судорога схопить на глибині — от і пішов на дно.

— Не турбуйтеся. Я плавець добрий.— І обійняв за плечі стареньку.— Ви краще скажіть, де ви поділи мою рибу?

— Юшки наварила.

— Ви не смійтеся. Ось я завтра встану до схід сонця, піду до озера. Напевне, щось там піймаю: або щуку, або окуня.

— Добре... А то чистила, чистила ті три рибинки, та аж руки в мене заболіли...— жартувала мати.

Після вечері Максим примостився на колоді біля тину. Пройшла повз нього якась жінка з дитям на руках, привіталась. І знову нікого нема.

Потім у вулиці з'явився гурт хлопців з гармоністом, порівнявся з Максимом.

— Здоров, Якове! Уже повернувся? — І хотів було підійти парубок, щоб привітатись, та його за сорочку смикнув товариш:

— Не бачиш хіба? То ж не Яків...

І знову проходять повз нього то двоє, то троє. Але ось увагу привернула дівоча постать.

"Галя? Невже вона? Ні, мабуть, помилився".

Дівчина, спинившись біля сусідньої хати, стукає в шибку. На мить визирає з вікна обличчя подружки:

— Зараз вийду.

І двоє їх згодом наближаються до Максима. Ось уже порівнялись з хазяйською коморою, минають ворота...

— Це ти, Якове? — запитує дівчина, приглядаючись до Максима.

— Та це ж той дачник, що я тобі говорила...— І з сміхом дівчата побігли далі.

— Галю, заждіть... Спинилась, жде.

Саме в цю хвилину з-за хмари виплив місяць, і його яскравий промінь освітив її всю.

Максим помітив у її очах здивування і водночас цікавість.

Тут же, в присутності подруги, він ДОМОВИВС5І з Галею про зустріч і, заручившись згодою, так зрадів, так гаряче тис дівчині руку, що вона мимоволі розсміялася.

— За що ж мені дякувати? Краще скажіть, чи подаруєте мені потім на згадку?

— Обіцяю. Завтра вас ждатиму... Добре?

— Гаразд. Прийду надвечір, після роботи.— І Галя з подругою пішли собі далі, а Максим зайшов на подвір'я і сів на приступці ґанку, милуючись і повновидим місяцем, і сонною шовковицею, дрімливими вербами й узорчатими кущами лози, що причаїлися в кінці городу. Навколо тиша... ніч...

Галя додержала свого слова.

Мало не два тижні зустрічалася вона з Максимом, коли була в неї вільна година. 1 за цей час обоє встигли так подружити між собою, наче знали вже одне одного багато літ.

А може, то була не тільки дружба? Бо Максим місця собі не знаходив, якщо вона чомусь не приходила до нього в умовлений час. Він тоді ставав похмурий, мовчазний. Душу його огортала журба. Та досить було з'явитися Галі, як одразу в очах його спалахувала нестримна, нічим не затьмарена радість...

Так визріває квітка, зігріта сонцем, що ось-ось має розпустити свої пишні пелюстки. Так, певно, й в серцях їхніх народжувалось кохання, хоч про нього не говорилося між ними ані слова.

Сьогодні Максим встав на світанку і цим здивував матір.

— Куди це ти так рано зібрався?

— До озера піду.

— Все одно, мабуть, не зловиш нічого, а час прогаєш. Та не поснідаєш вчасно, й на обід запізнишся. Я краще на базарі куплю доброї риби.

— Та я не рибалити. ¿1 працюватиму.

Швидко одягнувся. Мати поклала йому шматок хліба, баклажанів, кілька качанів кукурудзи, яку він особливо любив.

Пішов з хати. Сонце ще не сходило, але вже рум'яно займалося на сході небо.

Поспішав. Минув уже лози, йшов понад затокою річки.

Тиха Десна. Ані хвильки. Наче першим льодком взялась поверхня. З криком літали над водою чайки.

Максим підійшов до місця перевозу. Біля човна, зігнувшись, сидів хлопчик.

"Спить",— подумав Максим і стиха гукнув:

— Ей, малий, перевезеш на той бік? Малий схопився відразу на ноги.

— Грицько? Оце ти так рано встаєш?

— Чого ж рано? Скоро сонце сходитиме. Може, кому треба через Десну переправитись. Всякі діла в людей...— Він узяв з човна весло.

— А ти ж добре вмієш правити човном?

Більшої образи для Грицька годі й шукати. Він навіть не знав, що відповісти на це запитання, а тільки сплюнув собі на руки та й сердито сказав:

— Сідайте.

Та хто не знає Грицькової майстерності? Він у яку завгодно непогоду, коли хай отакенні хвилі здіймаються, поведе свого човна. І ні вітер, ні навіть справжня буря його не злякає. Він виріс біля цієї річки, сотні людей перевіз і на цей, і на той бік, а ніколи ще не було якогось випадку...

— Це ж ви, мабуть, до озера зібралися? Озера у нас красиві. Ото, бачите, верба росте? Прямо до неї і йдіть. А захочете, підете далі, через поле, де наші колгоспники сьогодні сіно збиратимуть. Оте дальнє озеро більше й глибше, та й риба в ньому водиться добра.— Грицько круто повернув човна і несподівано запитав:—А для чого оця рама з полотном, і оці планки, і ящичок?

— Це не планки, це зветься мольберт, а в ящику — фарби, пензлі, палітра...

— Так ви будете студент маляр чи так просто... любитель-дачник?

— Ні, я не любитель-дачник.

— То, певне, булгактер?

— А чому ти так гадаєш? — І Максим щиро засміявся.— Хіба я схожий на бухгалтера?

— Трошки є... схожості... Торік у нашім селі цілий місяць жив один булгактер... Так він теж любив малювати.

— Ні, ти не вгадав. Я художник.

Помітно було, що йому не повірив Грицько, бо лукаво так усміхнувся, і вже потім, причаливши до берега, спитав:

— І ви все, як є, можете змалювати? І річку, і луг, і сіножаті?

— Можу.

— А мене зможете?

— І тебе зможу.

— Та невже?.. От коли б ви мою сестру змалювали. Вона добра вишивальниця. Зараз в артілі робить... Є у нас при колгоспі така артіль. Так її вишивку навіть до Києва возили на виставку.

— Оце добре, що в тебе сестра майстерниця. Мені сорочку треба вишити.

— Може... Вона все може: і скатерті, і рушники, і сорочки. Скажете, то я вас приведу до неї.

Максим, заплативши хлопцеві за перевіз, пішов піскуватим берегом до ліз, а вслід йому дивився Грицько й думав: "Бреше. Хіба такі художники бувають? Він — як усі... І нічого в ньому немає такого... Не інакше булгактер".

Одіпхнув човна, поплив на той бік, де стояли вже дві колгоспниці з серпами в руках, гукаючи перевозу.

З лозяних кущів виходила колгоспна череда. Хльоскали батоги пастухів. Під сотнями ратиць хлюпотіла вода. Худоба вплав переправлялася на той бік річки, де були запашні й ситі луги.

Максим, минувши густі зарості ожини, переплетені хмелем, опинився на поляні. І тут, наче в казці, перед очима постало чарівне й тихе озеро.

Знялася з нього пара диких качок, прохурчала крилами над головою і швидко зникла, сівши, пониє, иа тихій заводі річки.

Густі лози, немов вінок, обрамляли собою берег. Виросла понад водою густа й сита трапа, а під берегами і латаття, і кропивка, і водорості. Наче у величезному акваріумі, плавали тут зграйки дрібної риби.

Максим почав працювати.

Підводилось сонце. Ставало душно. Починали дошкуляти комарі. До берега підпливла зелена жаба, витріщилась банькуватими очима на художника і нікуди не втікає.

Та тільки майнула по воді крилата тінь від коршака, як одразу жаба зникла під лататтям.

Раптом зашаруділо поблизу гілля, а через хвилину з густої зелені ліз з'явився Грицько.

— Малюєте? — запитав він, насовуючи на лоба козирок.

— Малюю... А ти будеш тут рибу ловити?

— Попробую,— сказав Грицько тоном досвідченого рибалки, розмотуючи саморобну вудку.

Диво дивне. Бачив Максим, як одразу ж почало клювати, і гусячий поплавець зник під водою. Спокійно витягнув Грицько окуня, нанизав на лозину і знову закинув гачок на те саме місце.

І знову витяг окуня.

— Щастить тобі,— сказав Максим,— тільки що прийшов — і вже он яких два окуні маєш.

— А це нам невдивовижу. Коли матері треба па юшку, я прийду сюди на годину чи дві й отаку низку додому несу. Ловити їх треба вміючи.

Між лататтям знову вирувала вода. Розчепіривши колючі плавники, метався на гачку окунь.

— На добре місце натрапив.

— А я на цьому місці завжди їх ловлю. Оце тут, та ще за полем є озеро. Там теж окуні водяться.

Грицько, помітивши, що в його бік часто зиркає художник, спитав:

— Що ви на мене так дивитесь? Може, збираєтесь малювати?

— Отак і сиди.

Та хіба ж міг Грицько спокійно всидіти? Його вже не приваблювали окуні, яких можна ловити щодня. Він неуважно стежив за поплавцем, бо дуже кортіло бодай одним оком глянути на полотно, де вправна рука художника наносила пензлем барвисті мазки.

— Получається що-небудь?

— Получається.

— А мені покажете?

— Як змалюю,— покажу.

— А довго ще треба сидіти, бо мене мати ждуть біля річки?

Та як же здивувався Грицько, коли через якусь годину глянув на полотно. В очах хлопця було і здивування, і водночас захоплення, й повага до молодого художника.

— Ото ви так умієте? Ну все ж, усе вийшло схожим, навіть кривулясте вудлище, і те схоже.— І Грицько, збивши кашкет на потилицю, спитав: — А скільки вам за таку картину риби дати? Чи, може, грошима хочете?

Максим засміявся:

— Ой Грицько! Та хіба ж я на продаж це роблю? Самому потрібно. Я зараз працюю над великою картиною, і це теж мені пригодиться.

— Шкода,— промовив розчаровано хлопець.— А то б я вас щодня на човні перевозив... і брав би на п'ятак дешевше.— Грицько почав змотувати вудку.— Треба не баритись. Поки мати білизну перуть, а я їм риби принесу. А що ж це ви сьогодні не рибалите? — хитрувато глянув на Максима.— Може, вудку забули? Так я вам свою ось позичу, а будете додому повертатися — віддасте.

— Хіба що перепочину трохи.

— Отут і ставайте, иа моєму місці. Окунь — він на дні береться... Ну, то я пішов...— І, взявши лозину, на якій ворушились, виблискуючи темнуватими поясами, окуні, Грицько швидко зник у лозах, а Максим

змінив наживку і закинув гачок між лататтям. Відразу почало клювати. Витягнув окуня. "По рибу я тепер тільки сюди ходитиму",— вирішив він, чіпляючи знову свіжу наживку.

Захопившись рибальством, Максим не помітив, як шуміли навколо пахучі лози. Тиха вода все частіше вкривалася брижами.

Клювало добре. Хто зна, чи вдруге пощастить так ловити, тому Максим пе звернув навіть уваги на хмару, що насувалась до сонця і ось-ось могла його заступити, не думав він також у ці хвилини й про малювання.

"Оце іще раз закину та й піду звідси". Але, як на зло, зачепився гачок. Почав смикати вудлище — нічогісінько.

А хмари вже навалою сунуть над озером. А вітер шумить у вербах, ламає з них дрібне гілля.

Лунають десь поблизу дівочі голоси, сміх, крики:

— Сховаймось, дівчата, під вербами!

— Бачиш, яка хмара надходить. Біжімо до переправи!

—

— Не встигнете!..

Сміх і жарти чути вже далі. Та ось із зеленої лози до озера несподівано виходить Галя.

— Ви... тут?

На ній вишивана сорочка, темна спідничка. Галя, розчерво-ніла й рум'яна від бігу, не сподівалася зустріти тут Максима і зараз не знала, що їй робити. Чи доганяти подруг, чи залишитися і перестояти зливу під вербою.

— Ми оце на сіножаті копиці клали, а воно, бачте, яке надходить.

Насувалась сиза, густа й грізна хмара, захопивши собою увесь виднокруг. Спалахували блискавиці, а грім рокотав з такою силою, наче рушились кам'яні гори.

— У мене гачок зачепився, і ніяк його не одірву. Галя засміялась.

— А навіщо ж його одривати? — Підійшла до Максима.— Ану, давайте мені.

Засмаглі руки почали вертіти вудлищем, намотуючи на нього льоску. Максим мовчки стежив за нею. Ось уже край вудлища над лататтям, ось занурюється в воду, і Галя легко і просто відчеплює з глибини гачок.

— Отак це треба робити,— глянула в очі і чомусь зніяковіла сама.

— Дякую,— промовив Максим, стежачи за дівчиною.

— Сьогодні піймали що-небудь чи як тоді... на річці?..

— Чи піймав? — Максим вийняв з води в'язку риби.— А тепер буде що давати кошеняті?

— Не забули? — посміхнулася Галя, згадавши колишній жарт.

— Не забув.

Мигнула блискавиця, ударив грім.

— Ой, треба ховатися від дощу.

— А може, такий вітер хмари розжене?

Над озером пролетіли бусли — двоє, потім іще двоє, потім великим табунцем.

— Бачите?

— Бачу.

— Бусли летять до лісу — значить, буде дощ, добрий буде дощ,— сказала впевнено Галя.— Та й багато ж їх... Мабуть, з усього лугу зібралися.

Зроду не бачив Максим такого явища, тому він з особливою пожадливістю стежив за польотом птахів, намагаючись запам'ятати все до найдрібніших деталей, щоб відтворити колись оце, бачене ним, на полотні.

Розгорнувши крила й не змахуючи ними, бусли летять, підхоплені лише буряним вітром, що жене їх потужною силою до темної смуги Броварських лісів.

Верба росла на горбику. Звідси добре було видно луг, де нещодавно колгоспниці гребли сіно. Виділялися дальні лози, що їх метав на всі боки вітер. А над ними розляглося небо.

Бунтувалися в ньому хмари, перекриваючи одна одну,— то жовтуваті, то білі, як сніг, то, як попіл, сизі, вони закривали обрій, насувалися на річку, на озера. І вода в них ставала бурхливою.

— Знову бусли... Бачите?

Бусли летіли стороною. Бусли пролітали над головами, і зачарований Максим не зводив з них очей.

— Цього забути ніколи не можна...

Знову спалахувала, розрізала навпіл небо сліпуча блискавиця. Знов ударив грім.

— Станемо під вербу.

— І чого я не побігла з дівчатами? Вони, мабуть, встигли вже переправитись на той бік і сидять собі на пристані.

— А ви що... Ви, може, боїтесь зі мною залишатись? — спитав Максим, пильно глянувши дівчині в очі. Не витримала того погляду, схилила голову.

— Не вас... грози боюся. У нашому селі колись дівчину забило блискавицею.

— А я люблю... Бурю отаку люблю, грім. Ви тільки погляньте, яка краса! Яке небо... А лози... Що з ними робить вітер... Ні, такого, мабуть, і не побачиш більше...

— А може, мені побігти до переправи? Може, ще встигну? — І зрозуміла сама, що час уже прогаяно і тепер пізно тікати від дощу.

Падають перші краплини. Не летять більше до лісу бусли. Тільки хтозна-звідки взялися ластівки, в'ються в небі, розсікають крильми повітря.

— Намочить нас,— промовила Галя, тулячись спиною до верби.

Максим не чує її слів, не помічає її тривоги, захоплений надзвичайною картиною бурі, що її він мусить запам'ятати до най-дрібніших деталей.

А вже, мов прибій, шумить, наближається злива. Галя напинає над головою піджак, що його дала Максимові вранці мати, виряджаючи до річки.

— Я за один кінець, а ви, Максиме, за другий тримайтеся...

Озеро наче закипіло відразу під дощем. Глухо лопотіли крап-

лі об широке латаття. А вітер метав лози, ламав на вербах

гілля... 4

— Страшно,— промовила Галя.

Взяв її за руку, глянув в очі і не зміг одірвати погляду. В голові роїлись думки... "Запам'ятати цей вираз... запам'ятати..."

— Що ви так придивляєтесь до мене?

— Ніколи... не забуду...

—

Вона відвела очі, а він знову потім дивився на луг, де стояли копиці сіна, де виблискували, омиті першими краплями дощу, зелені лози, що їм ні на хвилину не давав спокою вітер, і здавалося — не гілля то гойдалось, а хтозна-звідки налетів морський прибій, бушує й гонить зеленаві хвилі аж до сизої Десни.

Максим відчув гаряче дівоче плече. Опам'ятався й несподівано запитав у неї:

— Галю, а ви... думали про мене? Схиливши голову, вона тихо промовила:

— Нащо це вам знати?

— А так... Може, тому, що я думав про пас.

— Ви? — здивовано перепитала і зашарілася ще дужче.— Ви, мабуть, жартуєте, смієтеся з мене?

— Чого ж сміятися? Правду кажу. Ударив грім.

І знову Галя, мов дитя, притислася на мить до Максима...

— Пробачте...

— Чого ж, можна,— поклав свою руку їй на плече.— Галю! — промовив до неї стиха.— Цієї зустрічі з тобою ніколи в житті не забуду.

Наче крила пташині, підвелись її темні брови, а очі засвітились потайною, не розкритою до кінця радістю й безмірним щастям.

— Скажіть... нащо ви запитували, чи думала про вас... Нащо?

В цю хвилину вона була прекрасна, і він дивився на неї, не в змозі одірвати своїх очей, відчуваючи, як гаряча кров розливається по всьому тілу, туманить голову, збуджує в ньому пристрасне бажання обійняти її, поцілувати в оці повні вишневі губи...

І він обійняв її. Не пручалась. Дівочі губи потяглися до його губів...

На обличчя її падали краплі з віт, шумів дощ, шуміла над ними верба.

Несподівано вирвалась з обіймів, побігла...

— Галю! Галю!

Не оберталась, тільки майнула між лозами її біла вишивана сорочка.

"Втекла... Це я винен, я! Нащо було таке робити. Образилась чи злякалася? Злякалась..."

Побіг доганяти, але Галя наче крізь землю провалилась. Даремно він гукав її, даремно оглядав навколишні кущі.

Ніде її не було.

Злива швидко вщухала. Світлішало небо.

Не чекаючи, поки розгодиниться зовсім, Максим узяв недо-кінчений пейзаж, наловлену рибу та й пішов навпростець до переправи.

З-за хмар визирнуло сонце, заблищали умиті трави, кущі, лози, дерева. Над піскуватими берегами починала здійматися пара. По той бік річки біля човна сидів Грицько. Не чекаючи, поки його гукнуть, він одчалив від берега.

— Добре вас намочило,— сказав Грицько, оглядаючи Максимову одежу.— Я на пристані заховався, а тут колгоспниці мене гукають. Перевіз дівчат — жінки кличуть. І їх перевіз. А тоді дощ як уперіщить — ледве встиг до пристані добігти.

— Спасибі тобі за вудку...

— Нема за що дякувати.

— А ти, Грицько, не помітив... Чи переїжджала тут... дівчина у вишиваній сорочці?

Хлопець байдуже відповів:

— Тут їх багато переїжджало у вишиваних сорочках. Сідайте.— Попливли. Грицько, оцінюючи в'язку з рибою, сказав:— Оце буде що їсти. Окунць добрі. А малого йоржика треба було б назад у воду пустити — хай би підростав.

Над річкою літали чайки. Понад берегом з вудками вже стояли хлопчики, та Максим не звертав на них уваги, бо думав він у цю хвилину про Галю.

"Не могла ж вона переправитись. У таку зливу хто б же її перевозив?"

Та протилежний берег був порожнім. Ніхто не виходив з ліз, ніхто не прямував до переправи.

"А може, вона десь там залишилася і просушує одежу?"

Човен вдарився носом у пісок. Подякувавши за перевіз, Максим пішов собі берегом. Виблискували лози. На подзьобаному дощем піску залишалися відбитки його босих ніг.

Зустрілися дачниці, що простували на пляж. Одна з них, позираючи на рибу, спитала:

— Де це ви купили?

— Ніде не купив — сам наловив,— відповів неохоче.

А за кілька хвилин він уже йшов стежкою через город. З докором зустріла його на ґанку мати:

— І риба того не варта, як оце ти промок увесь біля річки.

— Нічого, висохне. Зате риби наловив. Добра буде юшка.

— Тут і на юшку вистачить... і на смаження... Мерщій же переодягайся та сідай обідати. А то, бач, аж очі позападали.

— Чому б їм позападати? Таке, мамо, скажете.

Минув день. Надходив теплий літній вечір. Із-за Десни поверталася череда, здіймаючи пахучий пил з дороги.

Пройшли повз двір сільські хлопчики з саморобними вудками. Кожен ніс добру в'язку риби. Потім з провулочка з'явився Грицько з веслами на плечах. Побачивши на ґанкові Максима, спинився.

— А я й не знав, що ви тут живете.

— Заходь у гості, добру книжку дам почитати. Хлопець поставив весла.

Загорілися очі цікавістю.

— Ану покажіть. Тільки як про Робінзона, так я вже читав. І Жюль Верна перечитав, і Гайдара. У нас добра шкільна бібліотека. А потім ще колгоспна є. Там теж дуже багато книг.

— Я тобі дам... знаєш яку? Я тобі дам твори Васильченка.

— Ну, давайте, подивлюся.

А коли взяв книжку, несподівано запитав:

— Ви не боїтеся?

— Чого?

— А я от візьму та й не поверну її вам.

— Повернеш. Я тебе розшукаю. Ти хлопець на селі помітний.

Така оцінка сподобалась Грицькові.

Він обережно поклав томик під руку, взяв весла па плече.

— Почитаю з хлопцями біля пристані, почитаю й рибалкам на дозвіллі. Вони люблять слухати.

Він одійшов кілька кроків, потім, згадавши щось, повернувся назад.

— Колись ви питали в мене, щоб сорочку вишити. Хочете, то ходіть зараз до моєї сестри. Не пошкодуєте. Добре вам зробить. Я її попрошу, і вона для мене постарається.

З хати вийшла Максимова мати, оглянула хлопця.

— А чий же це молодець?

— Це Грицько — мій приятель. Запрошує до себе. Сестра в нього вишивальниця.

— Що ж, піди домовся з нею.

— Піду.

Через якийсь час Грицько з Максимом завернули у вузеньку й тиху вуличку. Позвисало над нею гілля вишень, шовковиць, слив. З річки поверталася качка з каченятами. Мукало посеред дороги теля, припнуте на вірьовці до кілочка.

— Оце ось і наша хата.

Над хатою широко розкинула своє гілля стара тополя. А перед вікнами буйно цвіли рожі, багряними кущами горіла красоля, звивались на тичинах кручені паничі, жовтіли чорнобривці... І кожна квітка, здавалося, хотіла зазирнути до хати, хизуючись перед шибкою своєю красою: "А подивіться, мовляв, яка я гарна". Поблизу хати стояв хлівець. Хрюкав у ньому підсвинок, бродили по двору гусенята.

Грицько, поставивши біля ґанку весла, сказав:

— Зайдемо до хати.

Ввійшли. Крізь вікна пробивалося тьмяне світло. Чебрець та холодна м'ята, зірвані на лугу, сповняли хату приємними пахощами. Долівка, немов па зелені свята, була притрушена свіжою травою.

— Це сестра... Любить, щоб у хаті добре пахло. Чебрецю та м'яти понаносить — немає чим дихати.— І він розкрив вікно.— Вона, мабуть, на городі порається з матір'ю. Я її гукну.

Та гукать не довелося, бо через поріг переступила мати. Максим упізнав її. Це ж вона колись збирала в затоці черепашки.

— Драстуйте! — привіталась господиня до Максима і поставила на припічок чавунчик з картоплею.— Мабуть, сорочку принесли вишивати? Посидьте. Дочка до криниці пішла. Зараз повернеться. Вона в мене

майстерниця. Колись і я вишивала... Та при каганці, та, бува, сидиш, сидиш вечорами, що вже й мережки не видно. Все в тебе перед очима зливається... А тепер от недобачаю. Правда, дочку навчила...

Грицько вибіг з хати, а мати, увімкнувши електричну лампочку, сіла край стола.

— Ходять до нас дачники. На тому тижні принесла одна платтячко дівчині вишити, потім сорочку... То я вже помагала. Воно в других є батько, є хазяїн, дбає про сім'ю, а нам самим треба заробляти. *

— А де ж ваш чоловік?

— Забито... Смертю героя поліг у цю війну... У сорок третьому році одержала чорнову... Зосталася з двома дітьми. Що робити? Куди йти? Та спасибі людям, допомогли на перший час. А тепер, я вам скажу, хоч і вдовою лишилась, а живу непогано. Маю на трудодні хліб і до хліба... маю город... є в мене поросятко, є птиця... Діти мої взимку до школи ходять. А закінчать десятирічку — поїдуть далі вчитися. Я темна була, неосвічена, а діти мої хай вчаться. Тепер широка їм дорога у світ. Ви теж, мабуть, науку пройшли?

— Я закінчив художній інститут... Два роки тому...

— Отож і дочка все клопочеться. "Оце,— каже,— на "відмінно" скінчу десятирічку, попрацюю літо в колгоспі, а на осінь поїду до Києва". Хоче теж вищу науку пройти. А я дивлюсь на неї та, вірите, іноді аж заплачу. Де ж це видано, щоб вдовині діти по таких школах училися. Ну, правда, діти в мене хороші, не жаліюсь, обоє відмінники, обоє роботящі.

Знадвору почувся голос Грицька:

— Іди швидше. Тебе дожидає дачник з Києва. Сорочку приніс вишивати.— І, влетівши до хати, повідомив: — Ось вона вже йде.

Зняв з голови кашкет, кинув на скриню.

Розчинились двері, і через поріг переступила з повним відром води Галя.

— Здрастуйте!..— привіталась і наче скам'яніла одразу. Стоїть біля порога, дивиться на Максима, слова не може вимовить...

— Що це ти, дочко, наче в гості прийшла?

Галя, поставивши відро не там, де треба, рвучко розчинила двері й вибігла з хати.

— Що з нею? — підвелася біля стола стривожена мати, глянула на Максима, але нічого не спитала, бо помітила, як він теж розгубився і чомусь почав одразу збиратися додому.

— Піду... Мабуть, не хоче мені Галя сорочки вишивати.

— Що значить не хоче? — Мати взяла з Максимових рук сорочку й, глянувши в очі гостеві, промовила: — Ще такого не було з нашою Галею... Втекла... А чого?

Грицько, спостерігаючи цю сцену, догадався, пащо Максим запитував у нього вдень: "Чи не переїжджала тут дівчина у вишиваній сорочці?" Значить, він зустрічався вже з Галею. Щось сталося між ними, а що саме — ніяк'не міг розгадати. Тільки очі в Грицька стали хитруватими. Стежив за матір'ю, за Максимом, але сам у розмову не втручався.

— Якщо Галя вишиє сорочку, ти мені, Грицько, принесеш. Добре? Я заплачу за роботу... хоч і зараз... Принесеш?

— А чого ж... принесу. Тільки гроші тоді й заплатите, коли робота буде зроблена. Так же, мамо?

— А так... Гроші наперед не беремо...

— Дивіться... Може, треба...

— Ні-ні, навіть не говоріть такого...— заперечила мати.— А сорочку вам вишиє... за це я ручусь... Вишиє добре, тоді й заплатите...

— Ну, бувайте здорові! — попрощався Максим, не глянувши господині в очі.

— Ходіть щасливо,— промовила мати, проводжаючи гостя. На подвір'ї Галі не було. Як поставила друге відро біля ганку — так і досі стоїть воно там.

Пішов Максим вуличкою, не оглядаючись.

Та хіба ж він думав, що оцей хлопчина Грицько — її рідний брат! Та коли б знав про це раніше, то записку б через нього передав, домовився про зустріч. А так все вийшло якось несподівано й незручно... "Не треба було їй втікати... Цією втечею видала себе перед матір'ю..."

І він уявляв собі ту хвилину, коли Галя повернеться додому і мати почне допитуватись у неї: "Чому з хати вибігла? І хто він такий, оцей дачник? І де ти з ним зустрічалася?"

...А Галя, опинившись у дворі, помчала через садок, через город до річки. І тільки там отямилась.

Перед очима в неї розляглося широке безкрає небо, що горіло, мов велетенська пожежа, засвічена умираючим сонцем, і марево те яскраво відбивалося в тихій заводі Десни.

— Ой, що ж я наробила?..

Слідом за нею ніхто не йшов. Ніхто не гукав її.

"Пішов він з хати чи й досі сидить? Може, чекають мене. Може, Грицько кликатиме. Нізащо в світі зараз не повернуся до хати... Ну що це сталося зі мною?"

Галя дивилась на той бік Десни, де темнувато зеленіли лози. Це ж там він уперше її поцілував...

— Що ж тепер буде? — вимовляла дівчина, наче сталося щось непоправно тяжке.— Хоч би він виїхав звідси швидше, щоб не бачитися більше з ним. Мати спитає: "Чому вибігла?.." Що я скажу їй?.. Ну що?

Галя йшла понад берегом. В ці хвилини хотілося бути самій. Вона повернеться додому, коли зовсім стемніє надворі. А спитає мати — скаже: "Мало тут тих дачників всяких... А вибігла тому..."

І не знаходилось пояснень для матері. Хіба знає мати, що

творилося в Галиній душі.'.. Та Галя й гадки не мала, щоб у їх-

ній хаті чекав на неї Максим, щоб він сорочку приніс їй виши-

вати. "А він теж зніяковів. І для нього, мабуть, ця зустріч була

несподіваною. Він щось хотів мені сказати, а я вибігла. І чого?

Ну, підійшла б до стола, взяла сорочку, поторгувалася гарнень-

ко за ціну — і нічого б не було. І мати не помітила б. Так тра-

питься ж отаке — втікати..." *

З вулички до Десни йшов чоловік у білій сорочці, в солом'янім брилі. Галя спинилась.

"Він... Максим. Не бачить мене... Не знає, що я тут". Стежила за ним. Ой як же хотілося їй в цю напружену хвилину, щоб він оглянувся, помітив її, підійшов до неї.

Та Максим не оглядався. Пішов і пішов собі понад берегом, а Галя, сівши на теплу землю, не зводила з нього очей.

Біла сорочка й солом'яний бриль зникли згодом у лозах.

Небо згасало.

На заході ще жевріли окремі хмарини, але вже засвічувались зорі, кумкали жаби, озивались під берегами деркачі, а Галя все сиділа біля Десни. Непомітно підійшла до неї мати.

— Я тебе в саду шукаю, а ти он куди заховалась.

— Не ховалась я, мамо...

Мати сіла поруч, глянула на річку, на небо, що тліло одсві-том вечірньої зорі.

— Тепло. Хороше. Як була я дівчиною та, бува, на серці тяжко, то виходила до Десни. Гарно тут...

Не питала в Галі, чого вона втекла, не розпитувала в неї про Максима, а нащось обняла дочку, хусткою вкрила, як маленьку, і замовкли обоє.

Щось підкочувалось до горла, щось душило дівочі груди, і, не в силі стримати себе, Галя, рвучко обійнявши матір, заридала.

Мати ніжно гладила її голову, стиха промовляючи:

— Я розумію тебе, Галю. Хіба я не була молодою? Хіба моє серце з каменю? Посидьмо. Бач, як тут тихо, красиво.

Повернулися додому, коли зовсім смеркло. Грицько вже дрімав, та як тільки мати, пораючись, вийшла на подвір'я, він хитрувато промовив:

— А я спочатку не второпав, нащо він допитувався в мене, чи перевозив я дівчину в вишиваній сорочці. А того й не до-, брав, що та дівчина — наша Галя.

Підійшла сестра, нап'яла йому на голову ковдру:

— Спи вже!

— Якби ти знала, хто він такий.

— А хто ж він? — удавано зацікавилась Галя.— Дачник.

— Художник — он хто!

— Та невже? Грицько аж підвівся.

— Чесне піонерське... Він мене змалював біля озера. Ти б тільки глянула, одразу б сказала: "Наш Грицько". Навіть вудлище кривулясте, і

тс схоже. Хотів я в нього ту картину за рибу виміняти, ну він не погодився. Я спочатку думав, що він булгактер, а виходить — художник.

— Не булгактер, а треба казати бухгалтер,— зауважила Галя.

В хаті пахло чебрецем, свіжою травою. У вікна заглядали зорі, мерехтіли і скочувались в небі то тут, то там.

Минало літо. Жовтіли дерева. Рідше світило сонце. Роз'-їжджалися дачники, а Максим день у день продовжував роботу над ескізами до картини "Бусли летять до лісу".

Останніх три тижні він не випускав пензля з рук. З дому вирушав уранці, а повертався надвечір.

І тільки з його полотен дізнавалася мати, де провів цілісінький день її син: чи в колгоспному саду, чи на лузі, чи в лісі.

Вся кімната вже була заставлена різними ескізами та пейзажами. Отож зараз, побачивши, що Максим знову бере до рук палітру, мати не втрималась:

— Годі тобі малювати! Приїхав відпочити, а відпочинку не маєш. Ти б пішов рибу половив та посидів над річкою, подихав свіжим повітрям. Уже скоро будемо звідси вирушати, а ти, замість поправки, ще дужче схуд.

— Можна й відпочити трохи,— погодився Максим.— Справді, давно вже я не рибалив.

Подався до річки.

На всьому вже відчувалося дихання осені. Лози, як і верби, стояли, вкриті рясною жовтизною. Поруділа на горбах трава і зеленіла тільки

там, де корінь сягав ґрунтової води. З заходу на схід пливли хмари, сірі, навальні. Коли-не-коли в їхній просвіт на короткий час визирало сонце і знову ховалося потім надовго.

Біля причалу самотньо стояли припнуті човни. В материній фуфайці бродив попід берегом чийсь хлопчик, визбируючи в корзину черепашки.

Вода в Десні стала сизувата, неспокійна...

А по той бік річки, де лягли озера та заливні луги, лунали постріли мисливців. Часом здіймалася в повітря зграйка сполоханих качок, перелітала через Десну й спускалася знову на замріяні озера.

Максим сидів з вудкою в руках.

Холодний вітер проймав усе тіло, владно нагадуючи про осінь. Не клювало.

Підійшов ближче до пристані.

Кілька човнів, припнутих ланцюжками, злегка погойдувались на воді, а поміж ними чувся плескіт і безперервне клекотіння хвиль.

Під кущем лози, прикривши босі ноги піджаком, щулився Грицько.

— Здоров! — привітався до нього Максим.— Чому в гості не заходиш?

— Я? — щиро здивувався хлопець.— Бував, заходив не раз, та спитаю, а вас все вдома немає, то я і йду собі.— Грицько підвівся з землі і серйозно сказав: — А знаєте, до нас тепер з усієї вулиці ходять люди та допитуються: "Хто це так ловко Галю змалював?" Шкода, що немає мого портрета.

— І твій буде! — пообіцяв художник.

— Правда? — І очі в хлопця заіскрилися радістю.— А я вам за це... Знаєте. Я можу окунів... Чесне піонерське...

— Нічого мені не треба. А портрет матимеш.

— Може, ви на той бік хочете? До озера?.. Так сідайте в човен, я перевезу.

— Ні, на той бік не хочу. Ну розказуй, Грицько, як же ти поживаєш?

— Погано. Діла в мене плохі. То, бувало, дачників катаю, а тепер роз'їхались... Та й мені вже ось через три дні до школи йти.

Максимові хотілося розпитати в нього про сестру, та не знав, як підступити. Бідовий, розумний хлопець. Сяк-так його не піддуриш. Тому Максим дуже обережно повів розмову про сорочку."

— Вишиває... І я вам скажу...— Грицько хитрувато примружив очі, наморщив кирпатий ніс.— Лежу я на печі. Матері нема, а Галя вашу сорочку вишиває. Потім стала перед дзеркалом, приміряє, а очі в неї сумні-сумні. Я у неї й запитав: "Галю,— кажу,— за ким ти журишся?" То вона як підскочить до мене: "Це ти підглядаєш, негіднику?.." А я зовсім і не думав... Чесне піонерське... А вона мене з хати виштовхала.

По той бік Десни з'явилася жінка, гукаючи перевізника. Грицько, не закінчивши розповіді, скочив у човен, поплив, а Максим пішов собі понад берегом далі. Те, що він зараз почув, мимоволі його схвилювало. Не раз хотів побачитися з нею, та все не траплялось такої нагоди. Правда, був він у неї в хаті ще раз, коли односив копію портрета, але Галі тоді, на превеликий жаль, не застав дома. Передав портрет матері. Поставила вона його на столі, а сама очей не зводить з доньки.

— Скільки ж вам за роботу платити?

— Нічого... Це їй від мене... На згадку...

Захопившись малюванням, Максим не мав змоги бувати біля ріки. Купатися ходив лише увечері, коли вже на Десні й деснянських берегах горіли засвічені бакенщиком ліхтарі.

Три тижні не зустрічався з Галею. І зараз Грицькова розповідь зворушила Максима. Наче хто цілющої води влив йому в душу, окрилив її, сповнив щастям...

У берег плескались хвилі. Поривчастий вітер зривав з ліз і верб пожовкле листя, і його несла па собі вода за течією. Максим тільки перемерз добре і, не піймавши жодної рибини, пішов додому. Сів був працювати, а Галя так і стоїть у нього перед очима. Післязавтра Максим уже виїжджатиме до Києва, отож сьогодні треба конче побачитися з нею.

Вийшов з кімнати. В хатах уже горіли вогні. Біля сусідського двору грав гармоніст, танцювали дівчата, маячили в парубоцьких руках вогники цигарок. Один з юнаків, добре вибиваючи в бубон, час від часу підсвистував та вигукував: "Ех-ха! Піддай жару, піддай іще!"

Максим завернув у знайому вуличку. Назустріч йому йшло троє дівчат, співаючи пісню:

...Пригадай той вишневий садок, Де ми вперше зустрілись з тобою ..

Дівчата співали добре, але коли наблизились до Максима, несподівано замовкли. Одна з них, приглядаючись до нього, спитала:

— Це ти, Якове? — і, побачивши, що помилилась, удавано скрикнула: — Ой, якийсь дядько чужий!

Сміючись, вони побігли геть, а через деякий час Максим знову почув:

...Пригадай, твоя руса коса На колінах у мене лежала...

І знову пісня обірвалась.

— Галю, та куди ж ти йдеш від нас?

— Я вас дожену...

Максим обернувся, виразно почувши її голос, і тепер не зводив з неї очей. Вона у темній хустині, в темному жакеті. Ніколи б її не впізнав.

— Це ви, Максиме?

— Я— Добрий вечір, Галю,— привітався з нею.

— Ви, певне, до нас оце йдете? А я ще не закінчила вишивати... Завтра або позавтрьому сама вам принесу. Знаєте, дуже багато роботи було в колгоспі, то я забарилася з вишиванням. Іще хочу вам подякувати за портрет. Добра згадка у мене лишиться...

— І в мене теж...

Помовчали якусь хвилину, тоді Максим спитав;

— А куди це ви зібралися?

— До колбуду. Сьогодні там концерт. А ми йдемо вулицею, побачила я вас і думаю: ви чи не ви? Та аж повернулася оце перевірити.

— А вам дуже хочеться піти з подругами?

— Та ні... Вони можуть і самі. Дівчата-а-а!— гукнула до них Галя звучним і сильним голосом.— Не чекайте мене. Я потім прийду!..

Завернули у провулочок. Максим узяв Галю під руку.

— Ви пробачте мені,— почала вона хвилюючись.— Якось тоді вийшло все по-дурному... в хаті... І сама не знаю, що зі мною сталося. Ви не сердитесь на мене?

— А чого б я мав сердитись?

— Я давно хотіла з вами побачитись... хотіла сказати вам, щоб ви не думали про мене чогось поганого... бо там... біля озера... я сама не знаю, як воно трапилось...

— А ви шкодуєте?

— Не треба... Не треба згадувати! — якось особливо вимовила Галя.

— Чому не згадувати? Я ніколи не забуду того озера. Я навіть змалював його... Галю, знаєте що? Ходімо зі мною до Десни. Днів через два-три я виїжджаю звідси. Хтозна коли доведеться тут побувати знову. А біля річки прекрасно.

— Холодно там... А втім, ходімо.

Тиха ріка. Не хлюпочуть хвилі в берег. Прояснилось небо, горять у ньому зірки, і яскраво відбивається їхнє сяйво у воді. Маячать то тут, то там дороговказні ліхтарики. А глянеш у даль — ціла низка тих вогнів, розкиданих у тьмі, мерехтить, переливається...

Ма'ксим з Галею сидять у човні, припнутому до берега, дивляться на ріку.

— Виїжджаєте... так швидко...— промовляє Галя, і в голосі її відчувається журба.

— Пора... Два місяці минуло. Трохи відпочив і особливо попрацював тут добре. А післязавтра і вам треба до школи йти.

— Треба...— І, глянувши в далечінь, сказала: — Пароплав он, бачите?.. З Києва... Мабуть, "Молоков", а може, й "Котов-ський".

Максим теж подивився в той бік. Між надбережними ліхтарями, немов Волосожар, відсвічували рясні вогники, рухливі й далекі.

Над головою почулося тривожне курликання.

— Журавлі відлітають... Чуєте?

Обоє вдивлялись у зоряне небо, але нічого там не могли помітити, хоч журавлиний клекіт ставав усе виразнішим.

— Скоро й бусли відлетять у теплі краї,— промовила з сумом Галя.— А коли вони прилітатимуть, я згадуватиму вас.

Він ніжно гладив її руку, тримаючи в своїй руці, а повз них спокійно текла Десна, і здавалося, в її глибинах ще одне таке ж глибоке й безмежне небо сяяло мерехтливими зірками.

— Поїдете, і хто зна, чи згадаєте ви про мене. Якась там десятикласниця зустрілася біля Десни... Забудете... Правда ж, забудете? — І дивилась йому в очі, ждала, що відповість на ці слова.

— Ні, не забуду вас, Галю... ніколи...

Вогні пароплава ставали все виразнішими. Дивилися на ті вогні мовчки. Потім несподівано Максим запитав:

— Хто такий Яків?

— А син вашої сусідки, де ви дачу наймали. Він бухгалтером у колгоспі робить. Л зараз па курсах. Все вмовляє мене: "Закінчуй школу та поженимось з тобою". А я хочу вчитися. Я на той рік до Києва поїду. Мрію про університет. Максиме, гляньте...

— Бачу... Зірка скотилася.

Темнішою ставала ніч. Яскравіше світилися в небі зорі, і все яскравіше горіли вогні пасажирського пароплава, що наближався до невеликої наддеснянської пристані.

Вранці до двору під'їхала автомашина. Поклали в неї речі, картини, посуд, а тоді Максимова мати почала прощатися з хазяйкою.

— Бувайте здорові! Може, коли надумаєтесь знову до нашого села приїхати,— не минайте моєї хати. Я вам одведу світлицю — будете задоволені.

— Спасибі... За все спасибі.— І мати, перед тим як сісти в кабінку, спитала: — Може б, і ти, Максиме, зі мною поїхав?

— Ні, мамо. Я ж вам сказав — хочу востаннє оце зранку порибалити, а в Києві буду надвечір.

— Ну, то я тебе ждатиму.

Рушила машина, залишаючи на дорозі ялинковий слід від коліс, а Максим узяв свою вудочку й попрямував до річки.

У затоці жінки мочили коноплі, придушуючи їх кілками й камінцями, а ще далі, на піскуватому березі, якась молодиця прала білизну. Стояв біля неї хлопчик, у картузику, в довгій сорочці. Видно, змерз уже, та від матері не одходив ані на крок.

Ось і знайомі човни. Здається, зараз вийде з кущів Грицько й запитає: "Може, вас на той бік перевезти? В озері добрі ловляться окуні".

Та не видно вже Грицька біля річки. Мабуть, пішов до школи.

З заходу насувалася хмара. Темніла вода.

Біля пристані босоногі хлопчаки ловили вудками рибу. У кожного з них була добра в'язка верховодок, йоржів та окунчиків.

Максим одійшов собі далі, закинув гачок — і відразу клюнуло. Витягнув сріблясту верховодку. Дрібна риба бралася навдивовижу добре. За якусь годину Максим уже мав цілу в'язку. Пароплав чомусь запізнювався. Все чорнішою від хмари ставала вода. І хоч не видно було в небі блискавиць, не лунало громове рокотання, та відчувалось, що надходить злива. На сизому тлі неба яскраво вимальовувались руді копиці сіна. Зграйка диких качок чи гусей, з'явившись хтозна-звідки, летіла назустріч тій хмарі.

— Квитки вже дають, квитки! — гукав; вибігши з пристані, хлопчик. Значить, незабаром має бути пароплав. Максим віддав свою вудку й рибу хлопцям і цим немало їх здивував.

Налетів буряний вітер, розбурхав річку, зашумів у лозах і деревах.

Повтікали від річки хлопчики, поховалися.

Зайшов до приміщення і Максим. Ставши біля вікна, проти якого росла молоденька верба, він стежив за Десною, за лозами.

Немилосердно, як і тоді, під час літньої грози, метав їх вітер, било їх косим дощем. Раптом між кущами майнула постать дівчини чи молодиці. Потім знову з'явилась на кілька секунд. Максима немовби хто в серце вдарив.

— Галя!..

Не вагаючись, він вибіг їй назустріч.

— От добре... А я думала, вже не застану,— говорила вона задихаючись.— Я додому... а хазяйка каже: "Нема... до пароплава..." Я сюди помчала, а воно дощ...

Жакет на ній — хоч викрути. На обличчі краплі води. З хустини тече.

— Ходімо до приміщення.

— Не хочу туди,— сказала Галя.— Станемо ось тут, під навісом.

Буря швидко вщухала.

По Десні, наближаючись до пристані, підпливав пароплав.

Дівчина вийняла з-під жакета зав'язану в хустину сорочку, що її тільки сьогодні закінчила вишивати.

Максим дістав з кишені гроші, бажаючи заплатити їй за труд, але зрозумів, що цього не слід робити.

— Не ображайте мене, Максиме. Я грошей все одно не візьму. Хай це буде вам від мене... на згадку...— В очах її світився жаль і смуток.— От поїдете зараз, і вже я вас не побачу... Може, і ніколи більше не

побачимось... Щось мені серце віщує...— І, глянувши йому в обличчя, спитала: — Чи на те літо... приїдете до нас?

— Не знаю, Галю.

— От бачите... Недарма моє серце... А ви приїжджайте. У нас добре відпочивати. У нас пляж хороший і річка...

Причалив пароплав. Зійшли на нього по трапу всі пасажири, а Максим все ще стоїть з Галею на березі.

— Ей ви, молодята!—гукнув до них жартівливо начальник пристані.— Зараз будемо відчалювать.

Міцно потисли одне одному руки.

— Галю, будеш у Києві — заходь. Мою адресу ти знаєш... Обов'язково заходь... Ждатиму...

Галя нічого не відповіла, тільки ще раз глянула йому в очі й тихо промовила на прощання:

— Приїжджайте...

Не обертаючись, він швидко пішов до пароплава.

Матроси забрали трап. Пролунав потужний гудок, завирувала, запінилась під колесами вода.

На піскуваті береги, мов кінські гриви, накочувались піняві хвилі, розмивали грунт, бушували, підмиваючи довге коріння ліз та осокорів.

Все меншою ставала пристань. А ще меншою здавалася верба, під якою голубіла знайома косинка.

Максим стояв на палубі, жадібно дивився на дівчину, і в очах його світилась ніжність і любов...

"Зустрінусь я з тобою;.. Зустрінусь, Галю..."

1952